

Tartózkodik a magyar

KÖZEL-NYUGATI LEVÉL

NICK ELSDORF

Autód japán. Pizzád olasz. Kávéd brazil. Samponod angol.
Úticéldod török. Demokráciád görög. Írásod latin.
Számaid arabok. Szomszédod viszont csak egy Ausländer.
(A bécsi Body Shop matricája)

Aufenthaltsbewilligungsverlängerung – a berezelt vízumkérelmezőt már e szókégyó is elborzasztja, holott a „tartózkodásiengedély-hosszabbítás” sem hiszem, hogy helyet követelhetne Kosztolányi tíz legsebbe szavának sorában. Tudom, e kígyó Pesten is marja a külföldit, engem jóideje a császárvárosban szorongat. Most éppen azért, mert orvul lekéstem a szent határidőt.

Évente kényszerülök ugyanis hosszabbítgatni, s ha a vízum lejárta előtt egy hónappal nem adom be a kérelmet, hirtelen legalitásomat veszttem, s jöhetnek haza egész pereputtyommal az osztrák követségre esedezni bebocsáttatásért. Mint újonc – nyolc esztendeji folyamatos kinttartózkodás után. Legyen akár érvényes munkaszerződése, járjanak gyermekeim majd egy évtizede ugyanabba az iskolába/gimnáziumba, béreljem ugyanazt a lakást, fizessek temérdek adót, gondozzam bennszülött diákjaimat, „drénoljam” a kelet-európai „brént” Osztrákiába, bármikor megtagadhatják tőlem a szeszám-tárujt. A hivatal költségekre érez, nem haszonnak. Alighanem látják rajtam, hogy kívül tagas vagyok.

Az AIDS-tesztet leszámítva mindent követeltek már tőlem. Hétszer. Egyfolytában tudni szeretné a Hatóság, vajon nem lakom-e túl kicsiny lakásban, mert ezt nem venné a szívére. Ezért évente beletekint – eddig azt hittem, magánjogi – szerződésemből, melyet a háziúrral kötöttem. Közben aggódik, hogy ki tudom-e fizetni a tetemes lakbért, ez okból ellenőrzi magánemberként és munkavállalóként is igen intimen kezelt jövedelmemet. Meg kíván győződni arról is, vajon azok a személyek, akiket én feleségemnek és gyermekeimnek mondok, valóban hozzátartozóim-e, ezért házassági és születési anyakönyvi kivonatok tömkelegét gyűjti be tőlem – természetesen nemcsak eredetiben, hanem hiteles fordításban is. Meglehet ugyanis, hogy kiskorú hozzám-nem-tartozókat csempészek be az országba, többszörös lakást bérelve gazul eltartom őket, csak hogy családi pótlékot ügyeskedjek ki az államtól. Amikor éppen nem fordítást hamisítok...

A legfőbb Ható arra is kíváncsi, miként serdül/vénül a család, ezért évről-évre fényképet rendel tőlünk, s szorgosan összehasonlítja őket esztendőnk óta azonos útlevélfotóinkkal. Tudásszomja csillapíthatatlan: lakcímbejelentőt,

biztosítási kártyát, iskolalátogatási igazolást is szívesen tanulmányoz. Kedveli elkérni egyetemi diplomámat is (vajon törtmat vagy légó jegyeim érdeklik jobban a szocialista rendőrmisztert?). Nem értem, a gyerekek félévi bizonyítványai miért hagyják hidegen. Mérlegelhetné mondjuk néhány rosszabb matekdolgozat után a kis gazember kiutasítását. Családját is viheti, hátha visszafelé is öröklődik a kór. A gazemberség egyébiránt komolyan foglalkoztatja a belügyékeket: évről-évre megkérdezik, voltam-e már büntetve (azon kívül persze, hogy már hétszer átestem ezen a vallasáson).

Édentől keletre

Beláthatod, nyájas olvasó, hogy ha munkát (először természetesen munkavállalási engedélyt) szerzel is osztrák földön, még nem emelkedhetsz rögtön a paradicsomba. A legkevesebb, hogy a Lajtán innen továbbra is zavartalanul Ostblocknak nevezett pokolból jövet át kell haladnod egy csinos kis purgatóriumon. Úgy hívják, Kerületi Magisztrátus, ez a meghallgatás színhelye. Először a portással találkozol, aki sorszámba fejt: hajnali hattól lehet hadakozni a nyolckor kezdődő kínzásért, melyet egy hosszú, szűk, egyenszürke folyosóból nyíló mégszűkebbnek a végén, egy sötét alkóvon túl (közvetlenül Kafka szobra mögött) fogatosítanak. Az alkóvban – sorszám ide vagy oda – színes multikulti tömeg gyilkolja egymást kedvesen. A falakon török és szerbhorvát firkák (Antonija loves Zoran), illetve bitte schön nélküli hivatalnoki utasítások („csak A/4-es másolatot fogadunk el!”, „beadványokat kizárólag 10 óra 28 percig veszünk át!”). Időnként fáradt Beamterek hasítanak át a várakozókon, félrelökve őket, és ajtókat csapva rájuk. Szék alig akad, a déli vándorok – ők a túlnyomó többség – teljes családi vértetben érkeznek, gyerekzsivaj a fülekben, a „most biztos kiutasítanak” aggodalma a szemekben. Se a törvényt, se a nyelvet nem ismerik. Ebben a hivatalnokokra ütnek, kik germán helyett a kinnszülöttnek érthetetlen wienerischül szólnak a kizsupplandókhoz. Azt is a szájuk szegletéből.

Szemüvegem az ilyen helyeken rokonszenvet ébreszt.

Mármost az íróasztal innenső oldalán. Csakhamar fogadatlant írnoka leszek egy Srí Lanka-i fiúnak és egy lengyel házaspárnak. Még nem tudják, kibe kapaszkodnak. Azért a ceyloni fiatallembert sikerül lebeszélnem arról, hogy 56 éves, háromgyerekes horvát kőművesként mutatkozzék be a vízumkérelmlapon. Szegény már szóról-szóra lemásolta a mintanyomtatványt, melyet az ex-jugoszlávok számára függesztettek ki.

Épp telítődöm a várótermi kipárolgásokkal, és kezd elegem lenni a talponállásból, mikor magához szólít a Kegyelem egy alig nagykorú, sápadtarcú hölgy képében. Az irodámát kizárólag papírjaim érdeklik, azoknál inkább csak összes úrlap-kitöltési hanyagságaim. Én állok, ő ül, mindössze egyszer veti rám ingerszegény szeméit, mikor az egyik sorban meglátja árválkodni doktori címemet. Győzelem – reménykedem vakon –, ilyenkor jön a *lieber Herr Doktor*, no nem a helyiek közt szokásos meghitt változatban, hanem szikár-tárgyilagosan. Hála a nagy Szovjetunióknak (húsz éve róla írtam az értekezésemet), időnként sikerül fölklaszálódnom az engem megillető *Ausländer*-státusból a bécsi proletariátusba. (Így érez „osztályos társának” a szomszédunkban meghúzódó két ősz hajléktalan is, akiket azzal az enyhén paradox feladattal bízott meg a háztulajdonos, hogy bontsák le maguk fölül az épületet. Nos... bontogatják.)

Úgy látszik, vallatás közben nem doktorurazunk, helyette reménykedve kérdezi a labancnyica: „ugye, nem honosította még a doktori címét?” Ehelyt a *nostrifizieren* igét használja, többszöri nekifutásra sikerrel. Azt hiszem balgán, nekem akar kedveskedni a szóval. Lelkesedésem csak akkor lohadt le, amikor a szentélybe hívás nélkül beözönlő török nagypapa-nagymama-öt unoka különítményt meglátva hidegen a nemzetséghöz fordul (aki még tettetni sem próbálja, hogy akárcsak egy betűt is értene németül): „mondja, maguknál a családban ki gyakorolja a gyermekfelügyeleti jogot?” Láttam a szemén, legszívesebben ezt kérdezte volna: „csak nem a maga vén felesége szülte ezeket a koszosokat?”

A nyugati arcvonalon

őket kipenderítette, engem csak lefokozott. Majd megfedkezett rólam. Sosem reméltem, hogy valaha is részese lehetek az osztrák korporatizmus intim ünnepeinek. Küldönc érkezett sürgős levéllel. A sápadtarcú unottan bontogatta, s lass csodát, hirtelen fülig szaladt a szája. „Fölvettek a szakszervezetbe!” – újságolta majakovszkiji örömmel hasonlóan sápatag szobátársának. Ki tudja miért, velem szemben is megenyhült az ifjú szindikalista. A biztonság kedvéért még begyűjtött tőlem tizenhét dokumentet, elzavart okmánybélyegért, majd előre aláíratott velem egy papírt, hogy tudomásul veszem, a néhány napos késedelem miatt valószínűleg lefejeznek, mi több, ki is utasítanak Félix Ausztriából. Már készülődöm az illegálisra. Klausztrófóbiámra fittyet hányva szervezem a földalatti mozgalmat, egyszersmind keményítem Nyugati Arcvonalamat. Gyermekeim hűen követnek: leányom lassan összeesküvő korbá lép, fiam meg a rap-lapok iránt mutat érdeklődést.

A lázítást a magisztrátusi szaktársnőnél kezdem behízelgően és szabatosan: „nem tetszik tudni, aranyos, hogy a Vranitzky-kormány – engedve a nyomásnak – épp a héten törölte el a lejáratot megelőző egy hónapos beadási határ-

időt a vízumkérelmeknél?” Úgy néz rám, mint a hóhér, kit kedvenc kinzószerszámától fosztanak meg, és döntő fölénytel válaszol: „ne örüljön korán, a parlament még nem fogadta el az előterjesztést, arról mi nem tehetünk, hogy az újságok össze-vissza fecsegnek.” Ezután hosszadalmas okfejtés következik a „jogerő” (*Rechtskraft*) fogalmáról. Életemben először érzem magam kormánypártinak.

Meg az európai júnió hívének. Én nyolcadik éve szomorítom az idegenrendőrséget, új titkárnőnk az intézetben viszont – brit útlevelemmel a zsebemben – egyszerűen besétált az osztrák jogéletbe, alighogy Ausztria csatlakozott – ne kerteljünk – Németországhoz. Mindig éreztem, hogy jobb lett volna egy yorkshire-i bányászcsaládba születni... A texasi farmer gyerekének már nem olyan vidám a sora, vele majdnem úgy bánik a hatóság, mintha Kiskunhalason jött volna a világra. Szerzek is mindig néhány jenki búsongótársat a vízum-várótermekben. Nekik, született szabadoknak valahogy nem kell magyaráznom, hogy Jörg Haider már régóta nem *ante portas* pusztít.

Ámbátor az EU-tól is van félnivalója Dunának, Olt-nak. Az Ausztriában mostantól szabadon munkavállaló olasz, keletnémet és portugál már szívatgatja el a levegőt a kalandosan olcsó kelet-európaiak előtt, miközben szülővárosom határában hetyke labancok százai oltalmazták a schengeni egyezményt: „te ki, se be”. Ne riadozz, nyájas olvasó, ha Bécsbe tartva párórás várakozás után átjutottál a határon, mégis újfent megálljt parancsol neked egy gépesített határőr legény. Megelőz és megaláz. Nézd el neki, csupán azt kutatja, nem vettél-e fel alattomban egy zöldhatársértőt, kit most szállítasz előre kitervelt módon, busás fejpénzért rendeltetési helyére.

Ha osztrák lennél, sem vagy teljes biztonságban, mert lehet, hogy épp névházasságban fondorkodsz. „A hajó megtelt” – hangzik már szocdem körökből is –, te viszont még mindig pénzért vagy számalomból áruold a kabinokat. A melletted ülő hölgy vagy úr „odaátrol”, legyen akár törvényes társad, egészen a legutóbbi időig könnyűszerrel kiutasítható volt az *Alpenrepublik*ből. Akárcsak az itt-született s felnőtt vendégmunkásgyerekek jórésze. Hadd tesszék a vőnérnici és a krumplisálatá békéjét a Balkánon.

No de vissza a tisztítótűzbe. A Kerületi Magisztrátusból még nem nyílik kapu az Édenkertbe. Előbb egy sort reszketned kell, majd – jó esetben – ünnepelned a belügy átmeneti engedékenységet. Valahol megháynak-vetnek, megbocsátják most az egyszer, hogy három napot késél, majd berendelnek egy központibb magisztrátusra, most már feleségestül (gyerekefelmutatás hely hiányában nem kötelező), ismét temérdek okmánybélyegestül és századmagaddal. Rajtad kívül harminc szerb, harminc horvát és harminc bosnyák néz farkasszemet a várószobácskában, te meg töprenghetsz e kombinatorikai feladat megoldásán, ha épp nem attól rettegsz, mindjárt kést ránt valamelyikük. Aztán kezdheted előlről a számolást.

Mindenekelőtt azonban be kell jutni ebbe a szobácskába. Tavaly szerencsém volt, mert Ahmeddel, a *good guy*-ként alkalmazott óriási egyiptomi teremőrrel hozott össze a sors, aki, fizimiskámból ítélve, arabul szólított meg, s az sem tudta igazán hipotézisétől eltántorítani, hogy meglátta magyar útlevelemet. „Nem baj – mondta végül németül –, az is egy nyomorult nép”, és hátbavágott kétmázsás mancsával. Most a *bad guy*, a hataloméhség silány karikatúrája fogad: mélynyövesű, sánta izzadmány, ki fel-alá bicegve mindenkivel ordibál, általában megró valamiért, ennél csak az szörnyűbb, amikor

kegyeket oszt. Már az utcát is szemmel tartja, ahonnan érkezik a nép, a tilosban parkoló idegennel nem áll szóba, míg az szabályt sért.

Minket is néhányszor rendreutasít, mielőtt fáradt kolléganője a vízumot néhány keresztkérdés után („valóban ön az anya!?”) beragasztja az útlevelekbe. Kifelé jövet veszem csak észre, hogy bár munkavállalási engedélyem két évre szól, tartózkodni csak egy esztendeig engednek. Szíves invitálás a jövő tavaszi purgatóriumba.

A tornacipő bosszúja

Ki időt nyer... A napokban Vranitzky lecserélte belügyminiszterét. Az új seprű fogadkozik: humánusabbá teszi az idegenrendészetet, és meggyorsítja a nyomozást az elmúlt évek felderítetlen levél- és csőbomba-merényleteinek ügyében. A burgenlandi romák (Horvát, Sárközi..., hm, én magyarnak is mondanám őket) szakszerű gyilkosait még keresi a rendőrség. A jobboldalon, miközben a balon már is talált két elszánt pancsert. Csupán egy Bécs környéki villanyoszlóptól kellett megkülönböztetni őket, amelyre – maguk alatt vágva a bombát – odaégtek a szerencsétlenek, miközben állítólag a főváros áramellátását óhajtották megbénítani. A detektívek dolgát némiképp könnyítette a forró nyom: a tettesek helyszínén füstölgő személyi igazolványa.

A szálak a szélsőbalos TATblatt köréhez vezettek. Már így is sok volt a rovásukon, randalírozásukkal többször is megzavarták az operabált. Varázsütésre két befizetési blanketta is előkerült, melyek azt tanúsítják, hogy az újsütetű belügyminiszter az elmúlt években apróbb összegekkel támogatta az orgánomot. Lett is haddelhadd. A főrendőr (anyuka Bismarck-lány, apuka zeneszerző, nagypapa katonai attaséként egy bizonyos Lenint tett föl Svájcban a vonatra) szociálismunkás-előéletére hivatkozott, adományaival úgymond volt gondozottainak beilleszkedési zavarait kívánta enyhíteni. Haider, aki meglepően jól értesült a belügy belügyeiben, baloldali összeesküvésről szónokolt és a blankettákat lobogtatta vadul. Akkor sem csillapodott igazán, amikor bebizonyosodott: az inkriminált lapocskát állami segélyezését saját pártjának képviselői is évek óta jóváhagyják a parlament publicisztika-támogatási bizottságában. Amikor e sorokat írom, épp a rendőrszakszervezet

mind izmosabb haideriánus frakciója szólítja fel lemondásra saját miniszterét. A munkaügyi minisztériumban is szabadkoznak: hirtelen több mint kétmillió schillinggel kell elszámolniuk, melyet a TATblatt szerkesztői vettek fel tőlük munkanélküli segélyként.

A Bulléknak (ahogy itt hívják a zsarukat) valahol igazuk van. Kaspar Einem – nyájas olvasó, tartok tőle, nem érdemes megjegyezned a belügyminiszter nevét – ugyanis olyan felelőtlenül beszél, mint 1989-ben Kelet-Európában kormányra jutott kollégái némelyike. Emberi jogok, párbeszéd, megegyezés – mondja csendesesen, nem fenyegetőzik állandóan, és nem említi minden második mondatában, hogy „Ausztria márpedig nem lesz bevándorló-ország!”. Közvetlenül kinevezése előtt például ezt vetette papírra: „Nem akarok egy autoriter államban élni, melyben a kisebbségeket, legyenek azok romák és szintik, zsidók, külföldiek, értelmiségiek vagy művészek, ... naponta az a veszély fenyegeti, hogy páriákká válnak. Vagy egyszerűen felosztják őket, hogy hagyják el az országot.” Hát nem egy kimondott Latour...

Rossz társaságban vagyok, tudom, de a TATblattnak én sem spendíroznék. A magisztrátusi vallatásról tartottam hazafelé, mikor a Ringen pár tucat tüntető állta utamat a lap szervezésében. *In-ter-na-tio-na-le So-li-da-ri-tät* – skandálták fenyegetően a képembe, és vörös-fekete zászlók alatt utáltak, mint autós kispolgárt, aki – ahelyett, hogy a két felrobant fiút gyászolná velük – a levegőt szennyezi.

A policáj a védelmébe vett, gyanítom, rossz volt a lelkiismerete. Pár nappal azelőtt ugyanis a változatosság kedvéért ő tartóztatott fel Bécs belvárosának egy forgalmas utcáján, óriási villogás és szirénázás közepette. Nem mint-ha szabálytalankodtam volna apósom magyar rendszámú kocsijával. Iratellenőrzést helyezett fogamatba a szerv (szerfölött gyanús lehettem, mert mamám ült mellettem), ezért morcul fölshóltott, hogy szálljak ki a gépjárműből, föltette mindazokat a találós kérdéseket, amelyekkel a vízumhatóság örvendeztet meg évről-évre, majd – kedves meglepetésként – házkutatást tartott az autóban, több tucat bámészkodó karéjában percekig turkálva személyes ingóságaim között.

Meghurcolt tornacipőm illatát méltányos bosszúnak tekintem. Nem élek panasszal. Tartózkodom. Tehát vagyok.

Bécs, 1995 június